

ÚVOD KE „SPRÁVNÉ“ INTERPRETACI EVROPSKÉHO PRÁVA

DANIEL BACHO

The Faculty of Law, Masaryk University in Brno, Czech Republic

Abstract in original language

Interpretace mezinárodního a evropského práva je velice komplexní a rozvětvenou problematikou. Evropské a jeho interpretace má mnoho společného s výkladem vnitrostátního a mezinárodního práva, ze kterých čerpá. Stále je to ale samostatný systém s mnoha jedinečnými výkladovými metodami.

Key words in original language

Interpretace práva, mezinárodní právo, právo EU, Soudní Dvůr Evropské Unie

Abstract

Interpretation of international and European law is very complex and widespread problematics. European law and its interpretation has much in common with the interpretation of national and international law, from which it draws. Still it's a standalone system with many unique methods of interpretation.

Key words

The interpretation of law, International law, Law of The EU, The Court of Justice of the EU

1. ÚVOD

Ke správnému pochopení a aplikaci evropského práva přirozeně patří znalost o interpretačních pravidlech, procesech a metodách. Ať mezinárodní tak evropské právo mají mnoho společného s vnitrostátním právem, i když jejich hlavní prameny a samotná tvorba stojí na odlišných základech.

V tomto příspěvku se autor zabývá základními pravidly a metodami interpretace, rozdílů mezi těmito metodami v národním kontinentálním právu, mezinárodním právu a především v právu EU, kterému je věnována podstatná část příspěvku. Od teoretického pozadí přes specifika mezinárodního práva po analýzu stěžejních interpretačních metod evropského práva se autor snaží o zkrácený přehled této problematiky a uvádí množství literatury a především judikatury Soudního Dvora Evropské Unie pro další studium.

Tento příspěvek je vhodný pro teoretický úvod do problematiky interpretace práva pro konferenci Dny Práva 2011 pro sekci interpretace mezinárodního a evropského práva českými soudy.

2. TEORETICKÉ POZADÍ

Interpretace a její správnost je velice abstraktní spojení. Samotný význam slova interpretace popírá jakoukoli uniformitu a stoprocentní shodu. Také nelze hovořit o výjimečně právním pojmu, ale naopak se pojem interpretace užívá i v jiných vědách, zejména společenských.¹ Interpretací se obecně rozumí od širšího pojetí tlumočení po užší podávání výkladu, objasnění či samotný výklad pojmů.² Interpretací se detailně zabývá vědní odvětví nazvané hermeneutika.³ V této práci autor ztotožňuje pojem interpretace s výkladem.

Z hlediska právní teorie jde o duševní proces, kdy subjekt interpretace postihuje skutečnost prostřednictvím objektu interpretace jinými slovy v tomto procesu přiřazuje člověk, který interpretuje, určitým znakům význam.⁴ Interpretace je v rámci právní vědy a právní praxe přítomná především v momentu studia právní normy a následné aplikaci. Interpretace nám pomáhá pochopit význam právní normy pro její správné využití v následné praxi. Je zde v prvním případě přítomna složka pasivní a v druhém případně aktivní neboli volní⁵ složka aplikační, kdy je třeba správně využít všech poznatků nabytých v procesu výkladu právní normy pro konsekutivní aplikaci na společenskou situaci či právní vztah.⁶

Z hlediska subjektu teorie dělí interpretaci na autentickou (subjektem je orgán normu vydávající), legální (subjekt je k výkladu zmocněn právní normou), oficiální (subjekt interpretuje v rámci nadřízeného vztahu), orgánu právní aplikace (interpretace závazná pro strany konkrétního případu), doktrinální (učebnicový) a konečně výklad doktrinální, který je typický pro soudní rozhodnutí.

Oproti výše uvedenému dělení dle subjektů je dělení dle metod výkladu méně teoretické a více zaměřené na samotný proces hodnocení významu právní normy. Dle metod rozlišujeme výklad

¹ Boguszak, J. – Čapek, J. – Gerloch, A. Teorie práva . Praha: EUROLEX Bohemia, 2001. s. 143.

² Holubová Václava a kolektiv, Nový akademický slovník cizích slov A-Ž: ACADEMIA, 2005.

³ Slovo hermeneutika souvisí s řeckým výrazem „**Hermeneus**“, které označovalo interpreta nebo-li toho, kdo „činí věci jasnými“.

⁴ Pro detailní komentář HARVÁNEK, J. a kol. Teorie práva. Plzeň Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008 a KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1995, s. 168.

⁵ WEYR, František. Teorie práva. Brno : Orbis, 1936, s. 63

⁶ HARVÁNEK, J. a kol., Teorie práva, Plzeň Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008 s. 361.

norem na historický (výklad na základě analýzy všech dosavadních pramenů), jazykový neboli gramatický, logický (na základě právní logiky), teleologický (výklad sledující účel a smysl), systematický (dle postavení pravidla v daném systému norem) a výklad komparativní, který srovnává normy z různých právních systémů.⁷

Samotná věda právní interpretace je velice komplexní a není cílem tohoto článku zabývat se detailně jejími teoretickými základy, ale spíše se věnovat základním odlišnostem a rozdílům v právní interpretaci vnitrostátního práva a práva mezinárodního nebo evropského.

3. SROVNÁNÍ

3.1 SROVNÁNÍ S MEZINÁRODNÍM PRÁVEM

Samotný vztah vnitrostátního a mezinárodního práva je velice zajímavý a v některých místech i nejednoznačný. Některá ustanovení, především ústavního práva některých zemí, nedávají mezinárodnímu právu přímo přednost⁸ a snaží se tak o ochranu suverenity svého právního systému.⁹ Interpretace vnitrostátního práva je v některých aspektech odlišná od interpretace na poli mezinárodního a evropského práva. Liší se především povahou a metodami.

V rámci srovnání interpretace vnitrostátního a mezinárodního práva sledujeme především odlišnost v povaze samotného systému normotvorby. V národní normotvorbě je autoritou samotný normotvůrce, který působí na subjekty ze superiorní pozice, kdežto v mezinárodním právu jsou tvůrci práva samotné státy, tudíž zde absentuje obdobná hierarchie. Metody výkladu tak především musí být takové, aby vyvodily “přesný smysl z toho co bylo dohodnuto.”¹⁰

Dalším podstatným rozdílem je odlišnost pramenů národního a mezinárodního práva. Klasik české mezinárodně-právní teorie prof. Malenovský rozdělil prameny na základní a podpůrné.¹¹ Mezi

⁷ Kühn rozděluje srovnávací výklad dále na fakultativní, obligatorní a výklad norem čistě domácího původu. Více zde: Kühn Z. Srovnávací metoda výkladu práva ve srovnávací perspektivě . InPrávník , 2002, roč . 141, č . 10, str. 1071-1107

⁸ A. Cassese, *Modern Constitutions and International Law*, 192 HR (1985-III), 331

⁹ PETER MALANCZUK, *AKEHURST'S MODERN INTRODUCTION TO INTERNATIONAL LAW*, (7th rev. ed. 1997), 63–64

¹⁰ Orakhelashvili, A. *The Interpretation of Acts and Rules in Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 286.

¹¹ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné : obecná část*. 3. opravené a doplňkové vydání Brno : Masarykova univerzita, 2002, s. 101.

základní prameny dle něj patří mezinárodní obyčej, mezinárodní smlouvy a obecné zásady právní. Do podpůrných pramenů můžeme zařadit soudní rozhodnutí, učení kvalifikovaných znalců neboli právní literatura. Ohledně posledních dvou jmenovaných nepanuje mezi teoretiky ideální shoda a bývají někdy zařazovány spíše do interpretačních nástrojů pro výklad primárních neboli základních pramenů, zejména obyčej.¹² Soudní rozhodnutí na poli mezinárodního práva dle některých teoretiků slouží k určování přesného významu ustanovení práva, avšak bez ambicí ho změnit.¹³

I přes reference uvedené v předchozím odstavci toto dělení bey pochyby vychází z klasifikace právních pramenů uvedené v článku 38 Statutu Mezinárodního Soudního Dvora.¹⁴

Pokud se zabýváme detailně právním výkladem smluv, dojdeme k závěru, že interpretace v mezinárodním právu veřejném byla do 60-tých let 20.století značně neunifikovaná a opírala se o především o doktrinální rozdělení na výklad teologický směřující k účelu normy, objektivní výklad, jehož základem je zkoumání smyslu normy a výklad subjektivní, který má za účel zformulovat úmysl tvůrců v případě smlouvy tedy smluvních stran.¹⁵ Toto rozdělení se stalo obsoletním s příchodem nejvýznamnější kodifikace mezinárodního smluvního práva. Touto kodifikací se stala Vídeňská úmluva o smluvním právu (dále jen „Úmluva“). Tvůrci Úmluvy umně a výstižně zformulovali interpretační pravidla v pouhých třech článcích 31 až 33.

Nejpodstatnějším je článek 31 odst. 1, který ustanovuje jako základní pravidla:

- a. výklad v dobré víře ve vztahu mezi stranami smlouvy tak také vůči třetím stranám,
- b. užití obvyklého významu pojmů tak, aby se výklad co nejvíce přiblížil původní vůli smluvních stran

¹² ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní právo veřejné. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008, s.105-111

¹³ Volně přeloženo autorem z Shaw, Malcolm Nathan (2003). *International law*. Cambridge University Press. p. 841.

¹⁴ Celé znění Statutu dostupné zde: http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=2&p3=0#CHAPTER_II.

¹⁵ Antonio Cassese: *International Law*, Oxford 2001, 133-135.

c. to vše s přihlédnutím k cíli samotné smlouvy.¹⁶¹⁷

Následující článek 32 uvádí doplňkové prostředky a limitace jejich užívání, které je definováno jako subsidiární.¹⁸ V článku 33 se Úmluva zabývá výkladem vícečetného jazykového znění smlouvy. Pravidlem zde je určena rovnost všech jazykových verzí smlouvy s výjimkou výslovné dohody stran nebo výslovné formulace interpretační přednosti jedné z verzí.¹⁹

Z výše uvedeného můžeme soudit, že Úmluva považuje jazykový a systematický právní výklad mezinárodních smluv za hlavní interpretační metody s přihlédnutím k teleologickému výkladu. Úmluva znamenala první a do současné doby nejpodstatnější písemnou kodifikaci dřívějších obyčejových pravidel. Velmi podstatné z hlediska vymahatelnosti je právní závaznost Úmluvy na vztahy mezi stranami, a tak se vymyká předešlým kodifikačním pokusům.²⁰

3.2 SROVNÁNÍ S PŘÁVEM EU

Podstatnou část tohoto článku autor věnuje popisu rozdílností interpretace práva EU od výše zmíněných systémů a především zakotvením interpretačních pravidel v primárním a sekundárním právu. K odkazům na detailnější vysvětlení daných pravidel a výkladových metod autor užívá judikáty ESD, které jsou k danému tématu esenciální.

Evropské právo má jistá specifika, ze kterých vychází i základy interpretace jako je mnoho-národnost této organizace a s tím spojená mnohojazyčnost právních pramenů nebo například částečně vlastní

¹⁶ Čepelka, Č. Právo mezinárodních smluv: Vídeňská úmluva o smluvním právu s komentářem. Praha: Karolinum, 1999, s. 56

¹⁷ Text článku 31 odst.1 zní: „Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dán výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.“

¹⁸ Text článku 32 zní: „Doplňkových prostředků výkladu, včetně př. právních materiálů na smlouvě a okolností, za nichž byla smlouva uzavřena, lze použít buď pro potvrzení významu, který vyplývá z použití článku 31, nebo pro určení významu, když výklad provedený podle článku 31: a) buď ponechává význam nejednoznačným nebo nejasným; nebo b) vede k výsledku, který je zřejmě protismyslný nebo nerozumný.“

¹⁹ Text článku 33 odst.1 zní: “Byla-li smlouva původně vyhotovena ve dvou nebo více jazycích, má její text stejnou platnost v každém z těchto jazyků, pokud smlouva nestanoví nebo se strany nedohodnou, že v případě rozdílnosti je rozhodující určitý text.”

²⁰ Rozehnalová, Naděžda; Týč, Vladimír. Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). 2. nezměň. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 381.

terminologie, která vyžaduje specifickou interpretaci a přístup. Evropská Unie jako mezinárodní organizace a její právní systém se odlišuje svou povahou, kdy státy přenesly některé své pravomoci na nadnárodní úroveň a tak se vystavily situacím, kdy i přes svůj nesouhlas musí přijmout právní normu, interpretovat ji či ji aplikovat. Tento fakt vede ke snaze o jednotnost výkladu práva EU a jeho závaznost.²¹

Evropské právo nezapře své kořeny v právu mezinárodním a často na něj odkazuje i judikatura Soudního dvora Evropské Unie (dále jen „ESD“), např. v judikátu *The Queen v Minister of Agriculture*²² ESD použil interpretační metody mezinárodního práva a odkázal na ustanovení Úmluvy při aplikaci na právní vztahy mezi členskými státy.²³

Interpretační pravidla v rámci systému jsou také odlišná na základě rozdělení právních předpisů na primární a sekundární právo, kdy primární právo ve formě zakládajících smluv nese jistou ústavně-právní povahu,²⁴ která jej předurčuje v jisté obecnosti a nekonkrétnosti, která musí být zajištěna jistým a jednotlivým výkladem.²⁵ Na druhé straně sekundární právo je od primárního odvozeno, je vytvářeno společnými unijními orgány a vyznačuje se větší specifičností. Zde se výklad práva soustřeďuje na unifikaci a harmonizaci pravidel, které ve svém důsledku mohou působit v různých právních systémech členských zemí odlišně.²⁶

Při určování interpretačních pravidel hraje důležitou roli judikatura ESD, který, jak bylo uvedeno výše, zajišťuje jednotný výklad norem a dohlíží tak nad jeho správnou aplikací. ESD je také autorem mnoha „evropských“ právních pojmů, které pomáhají unifikovat interpretaci některých unikátních pravidel, které právní systém EU nabízí.

²¹ TICHÝ, L. a kol. Evropské právo. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006, s. 227

²² Rozsudek C-432/92, *The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd* a ostatní.

²³ Na právní vztahy mezi EU a třetími stranami by bylo spíše vhodnější použít Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations, done at Vienna on 21 March 1986. Více k tomu tématu TICHÝ, L. a kol. Evropské právo. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006, s. 188.

²⁴ Armin Von Bogdandy, *Founding Principles of EU Law: A Theoretical and Doctrinal Sketch*, *European Law Journal*, Vol. 16, No. 2, March 2010, pp. 95–111.

²⁵ POLLARD, David; ROSS, Malcolm. *European Community law : text and materials*. London : Butterworth, 1994, s. 218-219.

²⁶ Empel/van Gerven (eds.), *Fifty Years of European Legal Integration*, Kluwer, to be published fall 2002, manuscript p.21.

Právo EU podléhá na jednu stranu klasickým interpretačním metodám, které jsou různými způsoby modifikovány pro potřeby systému a několika specifickými metodami a pojmy, kterými se autor zabývá níže v textu. Mezi výkladové metody, známé již z mezinárodního a vnitrostátního práva, které se ovšem odlišují, patří:

1. **Jazykový výklad** zde jako obvykle při výkladu pojmů přichází první. Jazyk je zde s právem spojený stejně jako v domácím či mezinárodním právu (Rozsudek *Meridionale Industria Salumi*),²⁷ podléhá však jistým specifikům mnohojazyčnosti a specifické terminologii, které se autor věnuje dále v textu.
2. **Systematický výklad**, který je především významný pro systémové rozdělení primárního a sekundárního práva (*Marthe Klensch*).²⁸ Také je třeba brát v potaz určení pořadí jednotlivých kapitol v zakládajících smlouvách. Především Smlouva o fungování Evropské Unie řadí své politiky dle důležitosti a konzistenci interpretace smluv a protokolů vztahujících se k jedné instituci (*Albert Wagner*)²⁹.
3. **Teleologický výklad** přichází typicky společně se systematickým výkladem při nejasnosti výkladu jazykového. V evropském právu je ovšem v jistých případech účel a smysl normy velice těžké specifikovat a interpretovat. Děje se tak především u primárního práva, kde má ESD velké pole působnosti vykládat komunitární pravidla a pojmosloví dle svého uvážení a často tak činí v souladu se zásadou *effet utile*³⁰, které se autor věnuje níže v textu.
4. **Historický výklad** je jednou z nejdíverzifikovanějších metod v právu EU a jeho použití je tak velmi omezené. Rozdělení na primární a sekundární prameny práva historický výklad komplikuje. V případě primárního práva je metoda omezena nedokonalou dostupností oficiálních dokumentů a v případě sekundárního práva je limitované použití omezeno samotnou judikaturou ESD, např. *Stauder*³¹ nebo *Komise vs. Itálie*.³²

²⁷ Zde ESD zařadil mezi obecně uznávané metody interpretace metodu jazykovou a vedle ní i systémovou a teleologickou. Více v Spojený případech 212/80 až 217/80 *Amministrazione delle finanze dello Stato v Srl Meridionale Industria Salumi* a ostatní.

²⁸ Spojené případy 201 a 202/85 *Marthe Klensch and others v Secrétaire d'État à l'Agriculture et à la Viticulture*.

²⁹ Rozsudek ESD 101/63 *Albert Wagner v Jean Fohrmann and Antoine Krier*

³⁰ Tato zásada bývá někdy definována i jako výkladová metoda, srovnej TICHÝ, L. a kol. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006, s. 230-231.

³¹ Zde se se ESD odvolal na připomínkové řízení proběhnuvší předpřijetím předmětného rozhodnutí uvnitř Evropské komise a odkaz na tyto

Mezi další metody výkladu patří metoda **srovnávací** neboli **komparativní** a **výklad logický**. Tyto metody bývají někdy ztotožňovány s metodami předchozími nebo považovány za kombinace těchto metod.³³ Kromě těchto „tradičních“ metod má evropské právo další specifika, které je třeba zmínit ve výkladu interpretace. Některé z nich vycházejí z metod popsaných výše, některé je rozšiřují a mění. Velice výstižně se je podařilo shrnout ESD v rozsudku *CILFIT*.³⁴ Mezi tyto specifika dle autora patří:

5. Specifický výklad pojmů neboli **terminologie**, který je velice typický pro rychle se rozvíjející se právní systémy, jakým je právě ten evropský. ESD se v této roli projevil velice aktivně a je znám velký počet nových právních pojmů, kterým ESD přiřadil tzv. komunitární nebo autonomní výklad. Typickým příkladem je komunitární pojem worker neboli pracovník jako označení pro osoby ekonomicky aktivní - zaměstnané i samostatně výdělečně činné.³⁵ Dle ESD (*North Kerry Milk Products*) je jednou z možností, jak odstranit rozdíly v jazykovém výkladu jednotlivých právních systémů členských zemí terminologii unifikovat neboli vytvořit pojmy, které bude mít stejný význam v souladu s teorií autonomní interpretace.³⁶

6. **Jazykové rozdíly**, které se vymykají pojetí jazykového výkladu, jak jej známe z vnitrostátního prostředí. V EU existuje 23

připomínkyv samotném odůvodnění rozhodnutí. Více v rozsudku ESD 29/69 *Erich Stauder vs. City of Ulm – Sozialamt*.

³² Rozsudek 429/85 *Commission of the European Communities v Italian Republic*: „*Výklad ustanovení směrnice, založený na doslovném znění, nemůže být nahrazen výkladem založeným na prohlášení Rady, zaznamenaném v zápisu z jednání, na němž byla směrnice přijata.*”

³³ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006, s.122, více viz podkapitola č. 11.1.

³⁴ Rozsudek ESD 283/81, *Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health*

³⁵ Viz např . rozsudek ESD 75/63 *Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses)*.

³⁶ Zajímavý článek na toto téma Tamás Szabados, *The Role of Language in Legal Interpretation: The Case Law of the Court of Justice of the European Union* Discussion Paper. Jean Monnet Centre of Excellence - Eötvös Loránd University – Faculty of Law and Political Sciences, Eötvös Loránd University. Available here: http://jmce.elte.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=12:the-role-of-language-in-legal-interpretation-the-case-law-of-the-court-of-justice-of-the-european-union&catid=6:impact-of-eu-law-on-national-legal-languages&Itemid=15

pracovních jazyků.³⁷ Toto multi-jazykové prostředí je bezpochyby velkým problémem pro interpretaci právních pojmů a pramenů. ESD judikoval stejnou váhu pro všechny jazykové verze (*EMU Tabac*)³⁸ a pro nejasnost mezi jazykovými verzemi judikoval nutnost porovnat jednotlivé jazykové verze a použití jiných metod výkladu (*Rockfon*)³⁹ zejména systematické a teleologické (*Bouchereau*)⁴⁰ (*Lubella*)⁴¹. Další řešením je již výše zmíněný autonomní komunitární výklad pojmů, který nepřipouští odchylky.

7. **Effet utile**, maximální účinek⁴² neboli cíle a světlo komunitárního systému je specifickým pravidlem komunitárního práva řadící se k teleologickému výkladu. Interpretační nejasnost v primárním právu představuje široké pole působnosti pro judikaturu ESD. Projevy zásady *effet utile* můžeme sledovat především v třech oblastech a principech⁴³:

a. Autonomie práva EU, která byla formulována trojicí legendárních rozsudků *Van Gend en Loos*⁴⁴, *Costa*⁴⁵ vs

³⁷ Dle Evropské Komise: angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, fínština, francouzština, irština, italština, litevština, lotyština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalština, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština. http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/eu-languages_cs.htm

³⁸ rozsudek ESD C-296/95 *The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man inBlack Ltd, John Cunningham*

³⁹ Rozsudek ESD C-449/93 *Rockfon A/S v Specialarbejderforbundet i Danmark, C-236/97 Skatteministeriet v Aktieselskabet Forsikringselskabet Codan.*

⁴⁰ Rozsudek ESD 30/77 *Régina v Pierre Bouchereau*: “odlišné jazykové verze komunitárního předpisu musí být vykládány jednotně, tudíž v případě odlišností mezi verzemi musí být předmětné nejasné ustanovení vykládáno s ohledem na účel a obecnou systematiku norem, jichž je součástí.”

⁴¹ Rozsudek ESD C-64/95 *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büber GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus.*

⁴² Týč, V. *Působení práva Evropské unie ve světle českého právního řádu – úvodní studie.* In: Sborník z workshopu konaného na Právnické fakultě MU v Brně dne 26.9.2006 *Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004.* Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 25.

⁴³ Převzato z Sehnálek, D. *Effet utile a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva.* In *Právník*, 2009, roč. 148, č. 8, s. 787-789.

⁴⁴ Rozsudek ESD 26/62 *NV Algemeine Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration.*

⁴⁵ Rozsudek ESD 6/64 *Flaminio Costa v E.N.E.L.*

*Enel a Simmenthal*⁴⁶, které stojí za komunitárním pojetím nadřazenosti práva EU nad národními právními systémy pravidlem přímé aplikovatelnosti neboli přímého účinku.

- b. Přímý účinek, neboli bezprostřední aplikovatelnost, který byl původně vyhrazen pouze pro přímý harmonizační nástroj evropského práva – Nařízení – byl s pomocí zásady *effet utile* a díky judikátům ESD v čele s *Van Duyn*⁴⁷ rozšířen i na směrnice, ovšem v omezené míře a to v případě možnosti jednotlivce dovolat se svých práv proti státu.
- c. Nepřímý účinek směrnice je krásným příkladem přeměny základů právního řádu v souladu se zásadou maximálního účinku, kdy ESD v rozsudku *Von Colson*⁴⁸ judikoval povinnost členských států, kterým je směrnice adresována přijmout veškerá opatření tak, aby zajistila plnou účinnost směrnice v souladu s účelem, který sleduje a tím tak může omezovat právo členských států na volby prostředků a formy dosažení cíle směrnice.
- d. Odpovědnost státu, která byla judikována známým rozsudkem *Frankovich*,⁴⁹ kde ESD zpochybnil plnou účinnost norem komunitárního práva za absence odpovědnosti členského státu za škodu způsobenou jednotlivci při porušení práva EU.
- e. Požadavek na jednotný, objektivní a předvídatelný výklad, který je předpokladem úspěšného a celistvého interpretačního systému v rámci evropského práva. I přes některé pochybnosti o příliš prointegračním až aktivistickému výkladu ustanovení a někdy až účelovým změnám pravidel jako v případech *Van Duyn* či *Von Colson*, je třeba mít na paměti, že systém evropského práva je velice živý a neustále se rozrůstající a zásada *effet utile* ve spojení s teleologickým přístupem vyjasňuje interpretační linii přísně v pomyslném směru k účelu a efektivnosti norem práva EU.

Užití interpretačních metod má subjektu pomoci zorientovat se v pravidlech a dojít ke správnému smyslu a obsahu právní normy. Při kombinaci několika výkladových metod je pravděpodobné, že různé

⁴⁶ 106/77 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*.

⁴⁷ Rozsudek ESD 41/74 *Yvonne van Duyn v Home Office*.

⁴⁸ Rozsudek ESD 14/83 *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen*.

⁴⁹ Rozsudek ESD ve spojeném případě C-6/90 a C-9/90 *Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v Italian Republic*.

subjekty mohou dojít k různým závěrům. Nicméně je třeba ocenit, že i přes svou dynamičnost a komplexnost jsou pravidla interpretace práva EU dobře čitelná a díky bohaté judikatuře široce aplikovatelná.

4. ZÁVĚR

Autor se v tomto příspěvku pokouší o krátký přehled základů právní interpretace ve srovnání výkladových metod národního, mezinárodního a především evropského práva. Interpretace národních předpisů zde slouží spíše jen jako vodítko pro pochopení složitějších interpretačních metod mezinárodního a evropského práva.

Výklad evropského práva podléhá mnoha specifickým. Klasické interpretační metody jako historická, logická nebo jazyková metoda jsou zde doplněny dynamickými metodami a pravidly maximálního účinku neboli *effet utile*, jazykovými rozdíly či autonomním výkladem za pomoci vlastní právní terminologie unifikované judikaturou Soudního Dvora Evropské Unie, který reprezentuje pro-integrační sílu mezi institucemi Evropské Unie.

I přes možnou účelovost prosazování maximálního účinku a účelu evropského práva v některých rozsudcích nelze soudu upřít snahu o celistvý a progresivní výklad práva v zájmu fungování komunitárního právního řádu.

Literature:

- Armin Von Bogdandy, *Founding Principles of EU Law: A Theoretical and Doctrinal Sketch*, *European Law Journal*, Vol. 16, No. 2, March 2010
- Boguszak, J. – Čapek, J. – Gerloch, A. *Teorie práva*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2001.
- A. Cassese, *Modern Constitutions and International Law*, 192 HR (1985-III).
- Antonio Cassese: *International Law*, Oxford 2001
- Čepelka, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008.
- Čepelka, Č. *Právo mezinárodních smluv: Vídeňská úmluva o smluvním právu s komentářem*. Praha: Karolinum, 1999.
- Empel/van Gerven (eds.), *Fifty Years of European Legal Integration*, Kluwer, to be published fall 2002, manuscript.
- Harvánek, J. a kol., *Teorie práva*, Plzeň Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008.
- Holubová Václava a kolektiv, *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž: ACADEMIA*, 2005.
- Kühn Z. *Srovnávací metoda výkladu práva ve srovnávací perspektivě*. In *Právník*, 2002, roč. 141, č. 10.
- Malanczuk Peter, *AKEHURST'S MODERN INTRODUCTION TO INTERNATIONAL LAW*, (7th rev. ed. 1997).

- Malenovský, Jiří. Mezinárodní právo veřejné : obecná část. 3. opravené a doplňkové vydání Brno : Masarykova univerzita, 2002.
- Orakhelashvili, A. The Interpretation of Acts and Rules in Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Polland, David; ROSS, Malcolm. European Community law : text and materials. London : Butterworth, 1994.
- Rozehnalová, Naděžda; Týč, Vladimír. Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). 2.nezměn. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006,
- Sehnálek, D. Effet utile a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva. In Právník, 2009, roč . 148, č . á.
- Shaw, Malcolm Nathan (2003). *International law*. Cambridge University Press.
- Tamás Szabados, The Role of Language in Legal Interpretation: The Case Law of the Court of Justice of the European Uniona Discussion Paper. Jean Monnet Centre of Excellence - Eötvös Loránd University – Faculty of Law and Political Sciences, Eötvös Loránd University. Dostupný zde:http://jmce.elte.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=12:the-role-of-language-in-legal-interpretation-the-case-law-of-the-court-of-justice-of-the-european-union&catid=6:impact-of-eu-law-on-national-legal-languages&Itemid=15
- Tichý, L. a kol. Evropské právo. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006
- Týč, Vladimír. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 5. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006, s.122, více viz podkapitola č. 11.1.
- Týč , V. Působení práva Evropské unie ve sféře českého právního řádu – úvodní studie. In: Sborník z workshopu konaného na Právnické fakultě MU v Brně dne 26.9.2006 Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004. Brno: Masarykova univerzita, 2006.
- Weyr, František. Teorie práva. Brno : Orbis, 1936.

Rozsudky:

- Rozsudek C-432/92, The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd a ostatní
- Spojené případy 212/80 až 217/80 Amministrazione delle finanze dello Stato v Srl Meridionale Industria Salumi a ostatní.
- Spojené případy 201 a 202/85 Marthe Klensch and others v Secrétaire d'État à l'Agriculture et à la Viticulture.
- Rozsudek ESD 101/63 Albert Wagner v Jean Fohrmann and Antoine Krier
- Rozsudek ESD 29/69 Erich Stauder vs. City of Ulm – Sozialamt.
- Rozsudek 429/85 Commission of the European Communities v Italian Republic

- Rozsudek ESD 283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health
- Rozsudek ESD 75/63 Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses).
- Rozsudek ESD C-296/95 The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man inBlack Ltd, John Cunningham
- Rozsudek ESD C-449/93 Rockfon A/S v Specialarbejderforbundet i Danmark, C-236/97 Skatteministeriet v Aktieselskabet Forsikringselskabet Codan.
- Rozsudek ESD 30/77 Régina v Pierre Bouchereau: “odlišné jazykové verze komunitárního předpisu musí být vykládány jednotně, tudíž v případě odlišností mezi verzemi musí být předmětné nejasné ustanovení vykládáno s ohledem na účel a obecnou systematiku norem, jichž je součástí.”
- Rozsudek ESD C-64/95 Konservenfabrik Lubella Friedrich Büber GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus.
- Rozsudek ESD 6/64 Flaminio Costa v E.N.E.L.
- Rozsudek ESD 106/77 Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA.
- Rozsudek ESD 41/74 Yvonne van Duyn v Home Office.
- Rozsudek ESD 14/83 Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen.
- Rozsudek ESD ve spojeném případě C-6/90 a C-9/90 Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v Italian Republic.

Contact – email
badzgo@gmail.com